

Omfanget av oljeforurensning i norske farvann

Av Henry Bertheussen.

Henry Bertheussen er konsulent i SFT.

Statistikk over akutte utslipp i Norge meldt til SFT har vært ført siden 1981.

Som vist på diagrammet fremkommer en betydelig økning i registrerte utslipp i perioden 1985—1986. Dette skyldes for en stor del en gradvis forbedring i rapporteringsrutinene og mer systematisk flyovervåking av havområdene.

Flyovervåking av kyst- og havområdene ble igangsatt 1981 med 86 flytimer. Dette har gradvis økt til 803 flytimer i 1991 fordelt på 188 dager i kombinasjon med fiskerioppsyn.

Etter en nedgang i utslippene i 1986 starter igjen en økning fra 1987. Dette skyldes bl.a. at operatørselskapene fra 1987 ble pålagt å innrapportere også de små utslippene (50—1000 l.)

Økende miljøbevissthet i det norske samfunnet har også bidratt til økt innrapportering fra sivile fly og helikopter, skip og publikum.

Det høye utslippsvolumet i perioden 1988—89 skyldes bl.a. et utslipp av 1400 m³ råolje på sokkelen, (Fulmar) samt 420 m³ tung fyringsolje fra «Merkantile Merica» i Sognefjorden.

Det må bemerkes at oversikten ikke gir et helt riktig bilde fordi statistikken bygges opp etter de kvantum som skadevolder melder i utslippetts første

fase. Ved videre arbeide og aksjonering mot meldte oljeforurensninger fremkommer ofte at utslippet kvantum var større enn opplyst.

Siden statistikken ikke blir korrigert for slike avvik, må det oppfattes slik at den totale utslippsmengde er større enn det som fremkommer her.

På den annen side må det også nevnes at statistikken heller ikke blir korrigert for det kvantum som blir tatt opp fra sjøen og strendene.

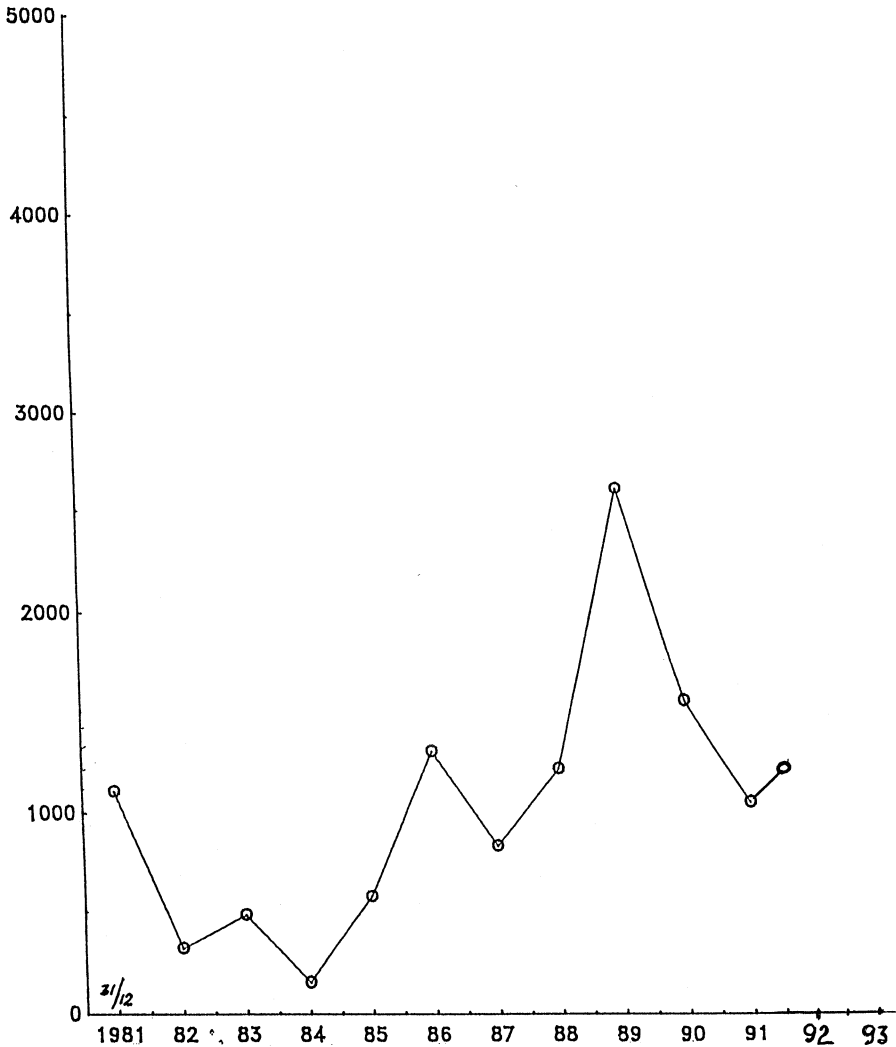
Det er likevel oljeutslippene til sjø som er dominerende både i antall og mengde.

Hovedkildene til disse utslippene er skip og petroleumsvirksomheten. Utslippene varierer i mengde da de i stor grad er påvirket av forskjellige typer skipshavari (förlis/grunnstötning) og utviklingen videre.

Som eksempler vil jeg nevne:

I 1991 havarerte malmskipet «Sonata» ute på åpent hav med antatt 350 m³ olje ombord. Etter kort tid sank skipet og 150 m³ lekket ut til sjø og inngår i statistikken mens 150—200 m³ fortsatt er i vraket og ikke registrert som utslipp. Ca. 70 m³ oljeemulsjon ble tatt opp fra sjø og strender.

I januar i år (1992) havarerte malmskipet «Arisan» med antatt 800 m³ olje

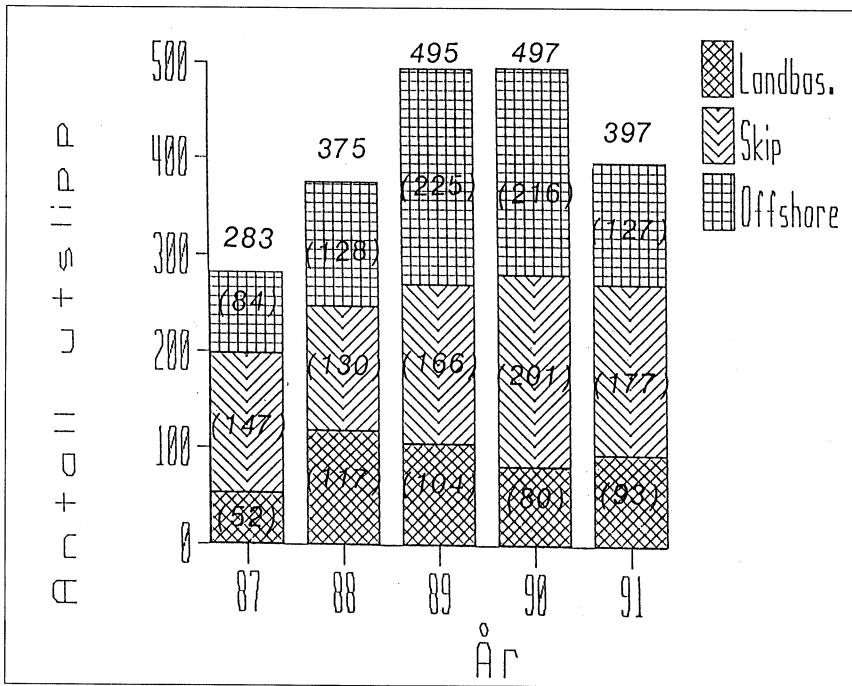

Figur 1. Totale utslipp til land og sjø. Mengde angitt i m³.

ombord. Før skipet sank lekket det ut 130 m³ til sjø mens 570 m³ ble pumpet over i annet fartøy. 130 m³ inngår i statistikken. Ca. 120 m³ oljeemulsjon ble tatt opp fra sjø og strender.

I juli i år (1992) ble det ved uhell på

Staffjord B sluppet ut 900 m³ råolje til sjøen. 600 m³ oljeemulsjon ble tatt opp. 900 m³ inngår i statistikken. Dette var det største enkeltutslipp for norsk petroleumsvirksomhet siden Bravo utblåsningen i 1978.

Figur 2. Antall utslipp og kildene til utslippene. Søylen viser det totale antall utslipp registrert av oljevernavdelingen, og sier således ingenting om mengder.

Det totale kvantum oljerealterte utslipp til sjø viste i perioden 1989—1991 en klar nedgang, fra 2410 m³ til 1049 m³.

Denne tendensen synes nå å ha stoppet. Pr. 31. juli 1992 er det registrert utslippsvolum over 1200 m³ hvilket er ca. 200 m³ mer enn for hele 1991. (Figur 1.)

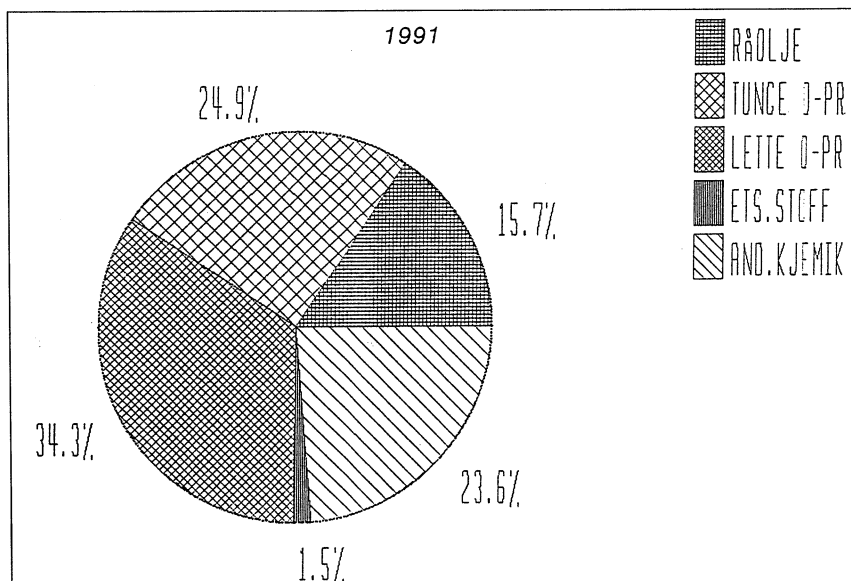
SFT mottar årlig ca. 500 meldinger om akutt oljeutslipp. Av disse meldingene kommer ca. 300 fra Skip - Offshore. (Figur 2).

Alderen på verdens skipsflåte øker, gjennomsnittsalderen er nå omtrent 18 år. 33% av skipene i NIS er eldre enn 15 år. Aldringsprosessen vil fortsette i mange år framover.

Dersom vi skal forhindre skipsuhell i norske farvann, må det forebyggende arbeide styrkes gjennom bedre nasjonal kontroll av skipene. Bedre overvåking av skip i transitt eller underveis til norske havner.

For å forebygge faren for utslipp fra vrak langs norskekysten, må de mest farlige tømmes eller fjernes. Ut fra dagens kunnskap representerer vrakene Tirranna og Blucher den største forurensningsfaren.

Petroleumsvirksomheten har de senere år beveget seg inn i mer følsomme områder i nord og nærmere land.

Figur 3. *Utslippstyper i prosent. Antall utslipp.*

Det er fortsatt høy oljeproduksjon og stor leteaktivitet.

Produksjonsvolumet vil øke frem til midten av 1990-tallet.

Utviklingen etter 1995 avhenger av påvisning av nye oljefelter og markedsutsiktene for gass.

Sannsynligheten for miljøska-der som følge av akutte oljeutslipp fra petroleumsvirksomheten og skipstrafikken antas derfor å øke utover mot århundreskiftet.

Så til slutt litt om et annet foruren-ningsproblem.

Nærmere 100 norske bedrifter hand-terer i dag så store mengder kjemikalier at de kan betegnes som risikobedrifter.

Det er også en omfattende bruk av kjemikalier i petroleumsvirksomheten, og det har vært en jevn økning i bruken de siste årene.

I 1990 var kjemikalieforbruket off-shore 210.250 tonn.

Utslipp av kjemikalier til sjøs var samme år 127.400 tonn.

Tabell 1. *Oversikt over større fartøysuhell med påfølgende aksjoner.*

<i>Skip</i>	<i>Oljeutslipp i m³</i>	<i>Tilsølt strandlinje</i>	<i>Opprens. Kostnader</i>	<i>Tiltak/ merknader</i>	<i>Sted</i>
1981 «Deifovos»	1000 H.F.O.	2500 km ²	ca. 20 mill.	Strandsanering (Sank i orkan)	Helgelands- kysten
1983 «Bayard»	60 H.F.O.		ca. 7 mill.	Opptak på sjø og strandsanering (grunnstøtning)	Brevik
1983 «Balduin»	3 H.F.O.		ca. 2,5 mill.	Opptak på sjø og strandsanering (grunnstøtning)	Brevik
1984 «Carthago-Nova»	600 råolje	24 km	ca. 0,5 mill.	Opptak på sjø og strandsanering (utpumping)	Hellesøy Rogaland
1989 «Mercantil Marica»	420 H.F.O.	30 km	ca. 38 mill.	Opptak på sjø og strandsanering (drev på land)	Sognesjøen
1990 «Azalea»	337 H.F.O.	42 km	ca. 22 mill.	Opptak på sjø og strandsanering (sank under slep)	Haugesund
1991 «Sonata»	150 H.F.O.	9 km	ca. 13 mill.	Opptak på sjø og strandsanering (sank under slep)	Ålesund
1992 «Arisan»	ca. 150 H.F.O. 570 pumpet ut		ca. 30 mill.	Strandsanering pågår. tallene er foreløpige (grunnstøtning)	Runde

H.F.O. = Heavy Fuel Oil (mengden er angitt i m³).